146. PERJANTAINA 24. MARRASKUUTA 2000

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi poliisilain muuttamisesta 4760

Hallituksen esitys HE 34/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 17/2000 vp
Lakialoite LA 64/1999 vp

Vaaleja

2) Valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaali 4761

Ensimmäinen käsittely

3) Hallituksen esitys laiksi ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellisestä käytöstä 4762

Hallituksen esitys HE 93/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 29/2000 vp

4) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta. 4768

Hallituksen esitys HE 185/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 11/2000 vp

5) Hallituksen esitys laeiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta 4768

Hallituksen esitys HE 115/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 13/2000 vp

6) Hallituksen esitys laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta 4771

Hallituksen esitys HE 152/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 30/2000 vp

7) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa 4771

Hallituksen esitys HE 156/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 31/2000 vp

8) Hallituksen esitys merimiesten palkkaturvalaiksi ja laiksi konkurssisäännön 31 §:n muuttamisesta 4775

Hallituksen esitys HE 175/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 9/2000 vp

Toinen käsittely

9) Hallituksen esitys rautatiekuljetuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4775

Hallituksen esitys HE 81/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 9/2000 vp

10) Hallituksen esitys laiksi satovahinkojen korvaamisesta 4776

Hallituksen esitys HE 86/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 12/2000 vp

11) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain muuttamisesta 4776

Hallituksen esitys HE 147/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 29/2000 vp

12) Hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamisesta..... 4776

Hallituksen esitys HE 148/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 30/2000 vp

13) Hallituksen esitys Teollisen yhteistyön rahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta 4777

Hallituksen esitys HE 170/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 31/2000 vp

14) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta..... 4777

Hallituksen esitys HE 159/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 8/2000 vp

Mietintöjen pöydällepano

15) Hallituksen esitys laiksi korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta 4777

Hallituksen esitys HE 113/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 13/2000 vp

16) Hallituksen esitys laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetun lain muuttamisesta 4777

Hallituksen esitys HE 163/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 31/2000 vp

17) Hallituksen esitys laiksi arpajaislain 3 §:n muuttamisesta 4778

Hallituksen esitys HE 182/2000 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 18/2000 vp

18) Hallituksen esitys laiksi kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista 4778

Hallituksen esitys HE 169/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 33/2000 vp

19) Hallituksen esitys laiksi kiinnitysluottopankkilain muuttamisesta. 4778

Hallituksen esitys HE 173/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 34/2000 vp

20) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten soveltamisesta 4778

Hallituksen esitys HE 174/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 35/2000 vp

21) Hallituksen esitys laiksi rajat ylittävästä kieltomenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 4778

Hallituksen esitys HE 178/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 36/2000 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Esko Aho /kesk
Eva Biaudet /r
Christina Gestrin /r
Tuula Haatainen /sd
Satu Hassi /vihr
Susanna Huovinen /sd
Gunnar Jansson /r
Seppo Kanerva /kok
Marjukka Karttunen-Raiskio /kok
Martti Korhonen /vas
Ossi Korteniemi /kesk
Johannes Koskinen /sd
Risto Kuisma /rem
Kalervo Kummola /kok
Kari Kärkkäinen /skl
Henrik Lax /r
Paavo Lipponen /sd
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Kari Myllyniemi /kesk
Mauri Salo /kesk
Suvi-Anne Siimes /vas
Anni Sinnemäki /vihr
Säde Tahvanainen /sd
Hannu Takkula /kesk
Martti Tiuri /kok
Pentti Tiusanen /vas

Erkki Tuomioja /sd
Pekka Vilkuna /kesk

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu seuraava edustaja:
Johannes Koskinen /sd

Eduskuntatyöhön liittyvissä tehtävissä olevat edustajat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavat ilmoitukset poissaolosta täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi:
24.11. edustajat
Martti Korhonen /vas
Johannes Koskinen /sd
Maija Rask /sd
24.—28.11. edustaja
Suvi-Anne Siimes /vas

Sairauspoissaolot

Merkitään, että puhemiesneuvosto on käsitellyt seuraavan ilmoituksen poissaolosta täysistunnosta sairauden vuoksi:
27.—29.11. edustaja
Satu Hassi /vihr

Poissaololuvat

Merkitään, että puhemiesneuvosto on myöntänyt seuraavat luvat poissaoloon täysistunnosta muun syyn vuoksi:
24.11. edustajat
Kari Kärkkäinen /skl
Mauri Salo /kesk
Anni Sinnemäki /vihr
Säde Tahvanainen /sd

Valtiovarainvaliokunnan jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokuntapaikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Vehviläinen vapautusta valtiovarainvaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöä.

Pyyntöön suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtiovarainvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi tiistaina 28 päivänä marraskuuta kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 13 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään ensi tiistaina kello 11.

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot HE 190—195/2000 vp.

Kirjalliset kysymykset

Merkitään saapuneiksi vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot KK 794, 796, 800, 805, 816/2000 vp.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laiksi poliisilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 34/1999 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 17/2000 vp
Lakialoite LA 64/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 17. Yleiskeskustelu asiasta päättyi viime istunnossa.

Yksityiskohtainen käsittely:

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän, hallintovaliokunnan mietinnössään ehdottaman 1. lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1, 10 a, 11, 14, 17, 18, 22, 24, 25, 28, 31, 31 a — 31 d ja 32 § hyväksytään keskustelutta.

32 a §

Keskustelu:

Heli Paasio /sd: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 32 a § saa sen muodon kuin vastalauseessa esitetty.

Kirsi Ojansuu /vihr: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Paasion ehdotusta.

Keskustelu päättyy.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Paasio ed. Ojansuun kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Selonteko hyväksytään.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Paasion ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 32. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

32 b — 32 d, 33, 33 a, 36, 40, 44, 52 ja 54 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallintovaliokunnan mietinnössään ehdottaman 2. lakiehdotuksen 3 § ja 5 a luvun otsikko sekä 7 § ja 6 luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy hallintovaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

2) Valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaali

Vaaleja

Puhemies: Päiväjärjestyksen 2) asiana on valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan vaali. Pääjohtaja valitaan kuusivuotiskaudeksi 2001—2006.

Vaali toimitetaan eduskunnan työjärjestyksen 16 §:n 1 momentin mukaan kuten puhemiehen vaali.

Edustajille on jaettu ote valtiovarainvaliokunnan pöytäkirjasta, joka sisältää pääjohtajan virkaa hakeneiden henkilöiden nimet sekä valiokunnan arvioinnin hakijoista.

Vaali toimitetaan umpilipuin noudattamalla eduskunnan vaalisäännön 5 ja 6 §:n säännöksiä. Huomautan, että äänestyslipussa saa olla vain valittavan nimi niin selvästi ilmaistuna, ettei epäselvyyttä tarkoitetusta henkilöstä synny. Muunlainen äänestyslippu hylätään. Vaali toimitetaan yhtä uurnaa käyttäen. Edustajat tuovat äänestyslippunsa uurnaan nimenhuudon mukaisessa järjestyksessä ja niin taitettuna, ettei lipun sisältö ole näkyvissä.

Vaalitoimituksessa avustamaan pyydän seuraavat edustajat: Luhtanen, Väistö, Dromberg ja Pulliainen.

Vaalitoimitus alkaa.

Puhemies: Vaalin tulos julistetaan.

Sihteeri lukee:

Vaalissa on ääniä saanut Tapio Leskinen 168 ääntä. Lisäksi on jätetty 1 tyhjä äänestyslippu.

Puhemies: Kun pääjohtaja, oikeustieteen kandidaatti Tapio Leskinen on saanut vaalissa 168 hyväksyttyä ääntä eli enemmän kuin puolet annetuista hyväksytyistä äänistä, on hänet valittu valtiontalouden tarkastusviraston pääjohtajan virkaan kuusivuotiskaudeksi, joka alkaa 1.1.2001 ja päättyy 31.12.2006.

Puhemies: Eduskunta päättänee saattaa nyt toimitetun vaalin tuloksen valtioneuvoston tietoon.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellisestä käytöstä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 93/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 29/2000 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 29. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Käsillä oleva hallituksen esitys on yksi monista sellaisista tämän syksyn esityksistä valiokunnassamme, jotka ovat erittäin merkityksellisiä, ja ehkä sitä voi luonnehtia vaikeaksikin kokonaisuudeksi. Kysymys on eettisistä asioista ja oikeastaan filosofisista kysymyksistä, joiden pohtiminen budjettilakikiireiden keskellä ei ole ihan helppo asia.

Ihmisen elimien ja kudoksien lääketieteellistä käyttöä koskevan esityksen osaltahan on ehkä jo se peruslähtökohdan ongelma, miten pitkäksi aikaa arvaamattomaan tulevaisuuteen lähdemme lakia tekemään, aiommeko panna kirjoihin vain ne probleemat, jotka tunnemme tällä hetkellä vai miten mahdollisesti ennakoimme tässäkin mielessä tulevaisuutta.

Hallituksen esitys perustuu Ihmisoikeuksien yleissopimukseen ja Bioetiikkasopimukseen. Ne ovat olleet tässä tietysti vihreänä lankana kaiken kaikkiaan. Asiantuntijat ovat kyllä todenneet, että Bioetiikkasopimuksenkin osalta on aika mennyt jo hieman ohi eli tarvitaan jo enemmän, tarvitaan ehkä biopankkilaki juuri siitä syystä, että biopankeilla tehdään bisnestä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen pääkohdat ovat seuraavat:

Esityksessä säädetään ihmisen elimien ja kudosten irrotuksesta ja käytöstä erilaisiin lääketieteellisiin tarkoituksiin, turvataan luovuttajan oikeudellinen asema ja säädetään tarkemmin ne edellytykset, joiden perusteella elävältä vapaaehtoiselta luovuttajalta voidaan irrottaa elimiä ja kudoksia toisen ihmisen sairauden tai ruumiinvamman hoitoa varten.

Lupamenettelyä muutetaan ja nykyiseen verrattuna lain soveltamisala laajenee: Elinsiirtotarkoituksen lisäksi laki koskee potilaasta hänen oman sairautensa hoitamisen tai tutkimisen yhteydessä irrotetun kudoksen ja elimen käyttöä. Esimerkkeinä tässä ovat sikiö ja Parkinsonin taudin hoito. Lisäksi tullaan säätämään myös kudosnäytteiden käytöstä muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen, esimerkiksi hedelmättömyyshoitojen yhteydessä tuotettuja alkioita koskevasti.

Sitten tässä tulee esille ruumiiden opetus- ja tutkimustoimintaan luovuttamiseen liittyviä säännöksiä ja niiden muuttamista.

Esityksessä on myös luovuttajan ja vastaanottajan suojaksi säädökset elinten alkuperästä ja turvallisuudesta sekä toimintaa koskevat yleiset säännökset.

Sairaala tai laitos ei tarvitsisi enää Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen hyväksyntää irrotustoiminnalle, kun laki tulee hyväksytyksi.

Vielä säädösmuutoksia henkilöstörekistereihin on tämän johdosta tulossa.

Valiokunnassamme jouduttiin tilanteeseen, jossa lukuisia lain pykäliä jouduttiin täsmentämään tai muuttamaan.

Keskustelussa ehkä eniten kiinnitti huomiota 2 §:n kohta siitä, pitäisikö esimerkiksi elimen osat mainita erikseen.

4 §:n kohdalla ehkä laajin keskustelu käytiinkin, ainakin aluksi, käsitteestä "muu läheinen", kun täällä sanotaan: "Täysivaltainen henkilö voi luovuttaa uusiutumattoman elimen tai uusiutumatonta kudosta vain lähiomaisensa tai muun läheisensä sairauden tai vamman hoitoa varten." Se keskustelu ei ehkä ollut ihan saivarteluakaan, kun pohdittiin, mikä tämä "muu läheinen" on.

6 §:n osalta käytiin erittäin laaja, ehkä kaikkein syvällisinkin, eettinen keskustelu lain muotoilusta. Vastalauseissa, joita on kaksi, ovat nimenomaan nämä 6 §:n kysymykset nousseet esiin. Vastalauseissa esitetään hieman toisenlaista muotoilua. Näinhän pitää ollakin, että varmasti kuulemme edustajien Räsäsen ja Kerolan ja muiden vastalauseitten allekirjoittajien mielipiteitä jatkossa siitä enemmän, miksi ovat päätyneet vastalauseeseen. En mene siihen pitemmälti.

Kaiken kaikkiaan lain käsittely on ollut minulle henkilökohtaisestikin aika hankala. 6 §:n kohdalla, joka oli akselissa nykyhetki—tulevaisuus ehkä kaikkein vaikein, päädyttiin siihen, että mietinnössä on yritetty tavallaan vastata niihin samoihin ongelmiin, mutta mietinnön tasolla,

kun vastalauseissa käsitellään sitten toisella tapaa ja pykäliin mennen. Tässä tavallaan kilpistyi se meidän erimielisyytemme valiokunnassa, että enemmistö tyytyi siihen, että 6 §:n aiheuttamat probleemat kerrotaan ja otetaan niihin kantaa mietinnön puolella. Vähemmistöön jäi ajatus siitä, että käydään muuttamaan siltäkin osin pykälää.

Arvoisa puhemies! Ehkä on tässä riittävä johdanto nyt tulevalle keskustelulle. Se tulee osoittamaan, mihin painopisteet menevät. Sen voisi ehkä tässä vielä lisätä, että laki on varsin merkityksellinen niiden kannalta katsottuna, jotka ovat elinsiirroista riippuvaisia. Esimerkiksi munuaisensiirtopotilaat on yksi tällainen suuri ryhmä. Joidenkin mielestä laki antaa parempia mahdollisuuksia saada siirteitä. Toisten asiantuntijoiden mielestä esimerkiksi 9 §:n suostumusvaatimus, jossa viitataan monikkomuodossa siihen, että läheiset tai omaiset antavat luvan kuolleen ihmisen elimen irrottamiselle, on taas yksityiskohta, joka voi kaventaa mahdollisuuksia saada siirteitä. Tässä on tietysti vähän molempia piirteitä ja niissä on tasapainoiltu.

On ehkä sanottava, että käytännön elämässä lääkärit ja muut asianomaiset, jotka joutuvat näiden kysymysten kanssa tekemisiin, joutuvat aina kuitenkin toimimaan varman päälle eli varmistamaan ehkä maksimaalisellakin tavalla, että toimitaan niin, ettei tule vajetta näiden oikeuksien käytössä.

[2] **Niilo Keränen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Valiokuntamme puheenjohtaja ed. Vehkaoja esittelikin hyvin jo hallituksen esityksen ja valiokunnassa käydyn keskustelun sekä mietinnön, johon valiokunta päätyi.

Laki ihmisen elinten ja kudosten lääketieteellisestä käytöstä kumoaa aiemman lain ihmisten elinten ja kudosten irrottamisesta lääketieteelliseen käyttöön. Aiempi laki oli vanhentunut, enkä siihen puutu. Uudistus on ilman muuta tarpeellinen.

Uusi laki säätää lähinnä kudosten ja elinten irrottamisesta, säilytyksestä ja niiden käytöstä lääketieteessä. Erikseen on olemassa runsaan vuoden vanha laki lääketieteellisestä tutkimuksesta. Se säätää jonkin verran myös ihmiselinten ja kudosten käytöstä nimenomaan tutkimukseen. Nyt käsiteltävänä olevassa laissa itse tutkimuksesta ei säädetä, ainoastaan todetaan käyttö lääketieteelliseen tutkimukseen. Lakiin sisältyy myös monia oikeudellisia näkökohtia muun muassa luovuttajan oikeudesta, kudosten ja elinten turvallisuudesta jne. Näistäkin asioista keskustelua käytiin, mutta näihin en nyt puutu. Otan esille vain yhden asian, joka liittyy mietinnössä olevaan vastalauseeseen.

Tämä laki ei säädä mitään niistä eettisistä perusteista, joihin ihmiskudoksen käyttö toisten ihmisten sairauksien hoidossa tai lääketieteellisessä tutkimuksessa perustuu. Laissa lääketieteellisestä tutkimuksesta (488/99), lähinnä sen 3 luvussa, säädetään jotakin alkio- ja sikiötutkimuksesta, mutta hyvin niukasti, sikiötutkimuksesta ainoastaan siltä osin kuin on kyse elävästä sikiöstä äidin kohdussa. Alkiotutkimuksesta tuo laki toteaa sen verran, että alkiota saa käyttää lääketieteelliseen tutkimukseen ja hoitoon vain 14 vuorokauden ajan sen muodostumisesta. Äidin lupa tarvitaan aina. Lisäksi laissa lääketieteellisestä tutkimuksesta tutkimuksen etiikkaan liittyy se, että ihmisten perimän muuttamiseksi suunnattua tutkimusta saa tehdä vain vaikean perinnöllisen sairauden estämiseksi. Lisäksi EU-lainsäädännössä on muun muassa ihmisen kloonaamiseen kohdistuva kielto.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä siis mikään meidän lainsäädännössämme ei säädä tämän enempää niistä eettisistä perusteista, millä ihmiskudoksen käyttämistä lääketieteelliseen tutkimukseen viitoitetaan. Alkiosta siis todetaan vähän. Kuolleen tai jopa vielä elävän sikiön, siis keskeytyneen tai keskeytetyn raskauden sikiön, kudosten käytöstä ei säädetä yhtään mitään. Tämä saattaa mahdollistaa jopa sen, että biojätteenä — huomatkaa: biojätteenä! — käsitellyn sikiön kudoksia voidaan käyttää vaikkapa kosmetiikkateollisuuden raaka-aineena, lääketeollisuudessa ja hyvinkin monenlaisessa biologisessa, geneettisessä tai kemiallisessa perustutkimuksessa. Elävään ihmiseen kohdistuvissa tutkimuksissa tarvitaan sentään sairaalan eettisen toimikunnan lupa ja usein vielä Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen lupa, mutta jätteiden tutkimiseen ei.

Juuri tähän tähtää vastalauseessa 2 oleva 6 §:n 2 momentin muutosehdotus. Kun lakiin otetaan maininta siitä, että sikiökudosta saa käyttää vain lääketieteelliseen tutkimukseen erittäin painavista lääketieteellisistä syistä, tämä jo vaatii tutkijan selvittämään tutkimustensa tarkoituksen. Tällä ei ole suinkaan tarkoitus estää järkevää ja hyvää tutkimusta, mutta ilman tätä lisäystä mi-

kään ei siis todellakaan kiellä sitä, että sikiöitä ja sikiökudosta viedään vaikka sinne kosmetiikkateollisuuteen. Vaikka kaupallinen käyttö tässä laissa kielletään, on tällaisessa tilanteessa erittäin helppoa tulkita sikiökudosten tutkimusta siten, että kaupallisuus tulee vasta kenties jossakin pitkän ketjun päässä.

Tällä hetkellä ei ole myöskään mitään tunnettua lääketieteellistä hoitoa, johon sikiö- tai alkiokudoksia voitaisiin käyttää. Näin ollen on erittäin perusteltua, että hoitokäyttöä ei sallita. Myös se sisältyy vastalauseen muutosehdotukseen. Jos se sallittaisiin, tullaan jälleen tuohon ongelmaan, että abortoituneen tai abortoidun sikiön kudoksia voitaisiin käyttää vaikkapa ihonsiirrännäisinä.

Se taas, että vastalauseessa 1, jota siis tässä en kannata, kiellettäisiin myös alkion käyttö tutkimukseen, ei tämän lain käsittelyn yhteydessä mielestäni ole ajankohtaista, koska siitä säädetään jo mainitussa laissa lääketieteellisistä tutkimuksista. Jos joku haluaa tietää, mikä on alkion ja sikiön lainsäädännöllinen ero, sen voi tarkistaa mainitusta laista.

Arvoisa puhemies! Oleellinen osa vastalausettamme on myös lausumaehdotus. Koska lainsäädännössä on selkeä puute sikiön kudosten lääketieteellisen tutkimuksen kohdalla, tämä puute tulisi korjata. Ehdotuksemme mukaan eduskunta haluaa esittää hallitukselle, että se ryhtyisi toimiin puutteen korjaamiseksi. Vastalauseemme lausuma ei siten ole mitenkään nykyistä hallituksen esitystä vastustava. Toivoisin, että eduskunta voisi edes vastalauseessa olevan lausumaehdotuksen hyväksyä. Vastalauseessa pykälämuutosehdotus ja lausumaehdotus on kirjoitettu samaan vastalauseeseen, mutta jo lausuman hyväksyminen auttaisi puutteen korjaamista. Huomattakoon tässä, että kyse ei ole todellakaan mistään poliittisesta vaan nimenomaan eettisestä kysymyksestä, johon valiokunnassa myös eräät hallituspuolueiden jäsenet yhtyivät.

Nimittäin jos eduskunta ei tässä tilanteessa halua ottaa käsiinsä valtaa lääketieteellisen tutkimuksen etiikasta, kun on kyse ihmiskudoksesta, me lainsäätäjinä annamme ikään kuin vapaat kädet suurelle rahalle, joka kyllä käyttää lainsäädännön aukkoa hyväkseen. Kyllä sen tulee olla eduskunta, joka päättää, kuinka eettisesti arvokasta ihmiskudos on ja millaisiin tarkoituksiin sitä yleensäkin voi käyttää. Ei riitä, että eettisten linjanvetojen vastuu jätetään sairaaloiden eettisille toimikunnille tai Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle. Päätökset tämän kaltaisista asioista ovat niin syvästi ihmisyyttä koskettavia, että tutkimusten suuntaviivojen päätösvallan tulee olla yhteiskunnalla, siis eduskunnalla.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen esittämään vastalauseeseen 2 sisältyvää pykälämuutosta sekä myös, että mietintöön otettaisiin vastalauseeseen sisältyvä lausumaehdotus.

Puhemies: Myönnän tässä vaiheessa ministeri Soininvaaralle 2 minuutin vastauspuheenvuoron.

[3] **Peruspalveluministeri Osmo Soininvaara** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti tästä keskustelusta ja lähinnä ehkä vastalauseista.

Nyt on aivan selvää, että abortoituja sikiöitä ei voi käyttää kosmetiikkateollisuuteen eikä koskaan myöskään tultaisi myöntämään lupaa, että niitä voitaisiin käyttää ihonsiirrännäisiin. Kysymys siitä, voiko sikiöitä käyttää sairauden hoitamiseen, ei oikeastaan tällä hetkellä ole ajankohtainen, ja on hieman makuasia, otettiinko se tähän pykälään vai olisiko se otettu sitten, kun asia on ajankohtainen, mutta haluttiin nyt tehdä tämä näinpäin.

Lääketieteellinen tutkimus on kehittymässä lähinnä siihen suuntaan, että ehkä, mahdollisesti aika piankin, on mahdollista käyttää sikiöistä saatavaa kudosta vaikeitten aivosairauksien hoitamiseen. Jos asiaa ajattelee vain sikiötä ajatellen, voisi ajatella, että kielletään kaikki, mutta jos ajatellaan vaikeita aivosairauksia potevia, asia tulee kyllä kovin paljon monimutkaisemmaksi.

Eettisten sääntöjen kirjoittaminen lakiin sellaisinaan on hirvittävän vaikeata. Sen takia Suomessa on menty neuvottelukuntatielle, että meillä on terveydenhuollon eettisiä neuvottelukuntia, jotka antavat luvan kaikkiin toimenpiteisiin, tässä tapauksessa siis Terveydenhuollon oikeusturvakeskus, jolta joka kerta erikseen jouduttaisiin pyytämään lupa. Meillä on kaavailtu, että paitsi että sikiöstä ei koskaan saa antaa maksua, sikiötä ei koskaan saa käyttää lähiomaisen hyväksi, jotta ei tulisi sitä ajatusta, että sikiö on itse asiassa pantu alulle tässä tarkoituksessa.

Myönnän, että kysymys on vaikeista asioista, mutta itse pidän esityksen muotoa kuitenkin pa-

rempana. Ei tämä laki tietysti mihinkään olisi siitä kaatunut, vaikka olisi tehty vastalauseen 2 mukaisesti.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan suuren valiokunnan kokouksen jälkeen kello 16.

Täysistunto keskeytetään kello 13.59.

Täysistuntoa jatketaan

kello 16.13

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Mikkola.

Keskustelu päiväjärjestyksen 3) asiasta jatkuu:

[4] **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Puutun puheessani vain käsiteltävään mietintöön liitettyihin vastalauseisiin esitettyihin huomioihin 6 § :n osalta. Muilta osin mietintömme oli yksimielinen, ja yhdyn niihin kaikkiin ajatuksiin, joita puheenjohtaja toi omassa puheenvuorossaan esiin.

Tämä 6 § ja molemmissa vastalauseissa esitetyt huomiot liittyivät abortoidun sikiön kudosten käyttöön tutkimukseen ja hoitoon, samoin ihmisalkioiden käyttöön tutkimukseen ja hedelmättömyyden hoitoon. Abortoidun sikiön kudosten käyttöön liittyy eettisiä ongelmia. Tämä kävi selväksi asiantuntijakuulemisissa. Sikiön solujen käyttöä Parkinsonin tautia sairastavien potilaiden hoidossa on laajalti tutkittu. Jatkossa, ehkä hyvinkin pian, sikiön kantasoluja voidaan käyttää esimerkiksi Alzheimerin taudin tai aivoinfarktin hoitoon, jolloin voimme kuvitella, miten laajat mahdollisuudet ovat ulottuvilla.

Julkisuudessa on käsitelty tapauksia, joissa on epäilty naisen hankkiutuneen raskaaksi ja keskeyttäneen raskautensa saadakseen hoitoa sairaalle omaiselleen, Parkinsonin tautia sairastavalle isälleen muun muassa. Sikiön solujen käyttö hoidolliseen tarkoitukseen on kuitenkin vielä Suomessa tutkimusvaiheessa eli mitään hoitokäytäntöjä, ainakaan vakiintuneita, ei ole.

Valiokunnan enemmistön hyväksymässä muodossa laki mahdollistaa periaatteessa väärinkäytökset jatkossa. Kun sosiaali- ja terveysministeriö antoi valiokunnalle tiedusteluihimme liittyneen lausunnon, niin siinä todettiin, että olisi parempi, että äiti ei päättäisi, kenen hoitoon hänen abortoidun sikiönsä kudosta käytetään, jotta näitä mahdollisia väärinkäytöksiä voitaisiin estää. Kuitenkaan tätä huomautusta ei ole millään lailla otettu huomioon, ei näissä pykälissä eikä missään muussakaan lainsäädännössä.

Jos tämä olisi haluttu varmistaa, niin mietintöön olisi tullut hyväksyä sellainen lause, jota ehdotin valiokunnan käsittelyn yhteydessä, ja se kuului näin: "Lupaa myönnettäessä tulee varmistaa, että äiti ei osallistu päätökseen, kenen hoitoon abortoidun sikiön kudosta käytetään, ja että abortoidun sikiön kudoksia ei tule käyttää äidin lähioimaisen tai sukulaisen hoitoon." Tämä on mielestäni senkin vuoksi merkittävää, että nimenomaan tämän lain, jota nyt käsittelemme, 4 §:ssä oletetaan, että luovutettuja kudoksia tai elimiä käytetään nimenomaan lähiomaisen hoitoon. Tässä nyt ministeriö oli kannassaan sitä mieltä, että olisi parempi, että äiti ei päättäisi, kenen hoitoon näitä käytetään, ja sen vuoksi tähän jää mielestäni ilmeinen ristiriita.

Abortoidun sikiön kudosten tai elimien käyttö hoitotarkoitukseen on ongelmallista myös siksi, että raskauden keskeytyksessä sikiön kuolema on tahallisesti aiheutettu. Vainajan elinten tai kudosten luovutuksessa pidetään yleisesti tärkeänä sitä eettistä lähtökohtaa, että kuolemaa ei ole millään tavoin joudutettu. Vaikka raskauden keskeytys on lainsäädännössämme melko väljin perustein hyväksytty, se on silti eettisesti ja etenkin, jos tarkastellaan syntymättömän lapsen ihmisarvon näkökulmasta, ongelmallinen toimenpide. Mielestäni eettisesti kiistanalaisella tavalla saatuja kudoksia tai elimiä ei tulisi käyttää hoidollisiin tarkoituksiin. Sen sijaan pidän täysin hyväksyttävänä käyttää luonnollisen spontaanin keskenmenon seurauksena kuolleen sikiön kudoksia ja elimiä aivan samoin eettisin periaattein kuin muutenkin luonnollisesti kuolleen ihmisen kudoksia ja elimiä.

Tässä suhteessa keskustan esittämä vastalause ja pykälämuotoilu poikkeaa omasta pykälämuotoilustani. Keskusta esittää, että myöskään

luonnollisen keskenmenon seurauksena kuolleen sikiön elimiä tai kudoksia ei saisi käyttää mahdollisiin hoidollisiin tarkoituksiin, ja minä en ole asiasta samaa mieltä. Mielestäni tässä on juuri se suuri ero näillä perusteilla, jotka toin esiin. Suhtaudun näin, että en näe mitään syytä erottaa luonnollisesti kuolleen sikiön tai vaikkapa luonnollisesti kuolleen keskoslapsen kudosten käyttöä.

Toinen seikka, jota vastalauseeni samoin kuin keskustankin vastalause osittain koski, liittyy ihmisalkioiden käyttöön lääketieteellisessä tutkimuksessa. Tästähän on säädetty lääketieteellisestä tutkimuksesta annetussa laissa vuonna 99, jossa hyväksyttiin eduskunnan enemmistön päätöksellä alkioiden, siis elävien ihmisalkioiden, käyttö lääketieteelliseen tutkimukseen aina 14 vuorokauden ikään saakka. Silloin, kun tätä käsiteltiin, asiasta käytiin paljon keskustelua. Itse olin silloin myös vastustamassa tätä muotoilua. Viittaan siihen, että esimerkiksi Saksan ja Norjan lainsäädännössä kielletään alkioiden käyttö välineellisesti tutkimustarkoitukseen juuri eettisistä syistä. Saksassa tämä kanta on ollut erittäin vahva ennen kaikkea Saksan ihmisarvokysymyksiin liittyvän menneisyyden vuoksi.

Mielestäni omaa lääketieteellisen tutkimuksen lakiamme tulisikin korjata ihmisarvon kunnioituksen huomioivaksi heti hedelmöityksestä lähtien. Sen vuoksi en myöskään hyväksy tässä esityksessä olevaa mainintaa alkioiden käytöstä lääketieteelliseen tutkimukseen, mikä jättää näille ihmisalkioille vain välineellisen arvon eikä kunnioita ihmisarvoa alusta lähtien. Ajattelen näin, että lääketieteelliselle tutkimukselle tulee taata mahdollisimman suuri vapaus, se on kaiken tieteellisen tutkimustyön perusta ja pohja. Mutta lääketieteellisen tutkimuksen ja hoidon ehdottomana lähtökohtana tulee olla ihmiselämän kunnioittaminen kaikissa tilanteissa. Tieteellisen tutkimuksen vapaus, niin tärkeä periaate kuin se onkin, ei saa olla ristiriidassa ihmisyyden kunnioituksen kanssa.

Biologisesti tarkastellen ihmisyksilön elämä alkaa hedelmöityksessä, ja sen vuoksi mielestäni myös keinoalkuisen hedelmöityksen seurauksena syntynyttä ihmisalkiota tulee kohdella kunnioituksella. Elävän ihmisalkion käyttö tutkimukseen merkitsee sitä, että alkiolle jää vain välineellinen hyötyarvo. Näillä perusteilla tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä esittämään vastalauseen 1 muotoilua 6 §:n osalta.

[5] **Tanja Karpela /kesk:** Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, kenelle täysi-ikäinen henkilö saa ja voi luovuttaa uusiutumattomia elimiään. Laissa oleva maininta lähiomaisesta on selvä. Se voinee tarkoittaa lähinnä aviopuolisoa, lapsia, vanhempia ja sisaruksia. Lisäksi lakiesitys antaa oikeuden luovuttaa elin myös muulle läheiselle tämän sairauden tai vamman hoitoon.

Valiokunta on kuitenkin todennut, että läheisten piiriä ei tulisi tarpeettomasti rajata, ja valiokunta perustelee tätä sillä, että rajaus jää aina yksittäistapauksissa harkittavaksi ja harkinnan suorittaa Terveydenhuollon oikeusturvakeskus. Rajauksellahan pyritään ilmeisesti siihen, että ketään ei missään oloissa painostettaisi luovutukseen, saati että luovutuksella vieraalle ihmiselle tavoiteltaisiin taloudellista hyötyä. Näiden tavoitteiden takia rajalinjan pitäminen on tärkeää, mutta lain perusteella se jää yksittäistapauksissa harkittavaksi.

Elimen luovutus on aina ainutkertainen ja peruuttamaton teko, jonka riskejäkään ei voida ennalta tietää. Siksi jokaisen luovuttajan on oltava kykenevä päättämään hoidostaan, ja tätä koskevan lisäyksen valiokunta näyttää tehneenkin esityksessään. Luovuttajan on siis oltava täysi-ikäinen ja hänellä on oltava täysi ymmärrys asiasta. Tältä osin valiokunnan lisäys on tarpeellinen, mutta silti jäin hieman kummastelemaan perusteluja, miksi valiokunta toteaa, että läheisten piiriä ei tulisi tarpeettomasti rajata. Toivoisinkin, kun meillä on paikalla sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseniä, että joku voisi kenties selventää, mitä sillä, että läheisten piiriä ei tulisi tarpeettomasti rajata, oikeastaan tarkoitetaan.

[6] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Olen sosiaali- ja terveysvaliokunnan varajäsen ja siksi en ole pystynyt osallistumaan koko ajan tämän lain käsittelyyn. Tässähän on ollut aika pitkä prosessi ja aikamoista kirjeenvaihtoa myös sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Haluaisinkin puuttua puheenvuorossani hieman laajempaan kuvioon tässä yhteydessä. Tätä lainsäädäntöähän tehdään tulevaisuuden varalle. Tänä päivänä emme ehkä osaa arvioidakaan vielä sitä, millaisiin tarkoituksiin näitä elimiä tullaan käyttämään ja millaisissa tarkoituksissa. Muualta maailmasta voidaan saada sellaisia viestejä, että myös kauppaa voidaan tällaisella asial-

la käydä. Siinä mielessä sääntelyn on tietysti oltava aika tarkkaa.

Vierastin ajatusta, että valiokunnassa kovin paljon alettaisiin muuttaa tätä lainsäädäntöä, sen vuoksi että kuulun terveydenhuollon eettiseen neuvottelukuntaan kansanedustajajäsenenä. Siellä muun muassa olemme yhden kerran käsitelleet kudosten luovuttamista tutkimustarkoituksiin ja olen huomannut siellä, että se on aika iso ja monimutkainen asia ja se voi lääketieteellisesti olla hyvinkin merkityksellistä. Olisin toivonut, että ed. Akaan-Penttilä olisi pystynyt olemaan paikalla. Varmasti, jos ajankohta olisi ollut sopivampi, hän olisikin ollut paikalla kertomassa muun muassa niitä asioita, mitä hän valiokunnassa sanoi siitä, minkälaisia kudoksia esimerkiksi aikaisemmin on käytetty tutkimustarkoituksiin ja mitä tämän päivän lainsäädäntö niistä sanoo. Meidän täytyy olla valiokunnassa tällaisissa asioissa hyvin tarkkoja, ettemme tule muuttaneeksi sellaisia säännöksiä, jotka vaikuttavat joihinkin muihinkin asioihin, jotka eivät tule valiokunnassa esille, vaikka tällä kertaa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa onkin useita lääkärijäseniä ja sitä kautta myös tämän alan asiantuntemusta.

Ed. Räsänen esitteli omaa esitystään, enkä voi muuta kuin tulla siihen johtopäätökseen, että jos ed. Räsäsen tai keskustan esittämä vastalause tullaan hyväksymään, se todennäköisesti nostattaa meillä uuden aborttikeskustelun, sallitaanko abortteja, koska tätä kautta siihen keskusteluun helposti päästään, jos katsotaan eduskunnan tahdoksi se, että abortoitua sikiötä tarkastellaan niin kuin ed. Räsänen sen äsken esitti. Sen vuoksi halusin tämän sanoa, että ollaan tietoisia, jos tämän suuntaiseen päätökseen mennään, millaisia johtopäätöksiä siitä mahdollisesti halutaan tehdä. En tässä yhteydessä itse halua ottaa kantaa asiaan. Totean vain, että olen valiokunnan enemmistön kannalla tässä asiassa.

Keskustelimme myös siitä, miten omaisten tahto sellaisessa tilanteessa, kun henkilö on niin huonossa kunnossa, että hän ei voi itse määritellä omaa tahtoaan, pitäisi todeta. Se oli myös hyvin vaikea kysymys. En voi sanoa, että siihen olisi edes yksiselitteistä vastausta olemassa. Kun me päädymme yhteen ratkaisuun, se voi joissakin tilanteissa tuottaa vaikeita asetelmia. Uskon, että tällä lainsäädännöllä päästään jonkin verran eteenpäin. Katsotaan sitten, mitä tulevaisuus tuo tullessaan ja onko tarpeita muuttaa lainsäädäntöä.

[7] **Päivi Räsänen /skl:** Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Karpelalle todeta, kun hän kyseli läheisten piirin rajauksesta ja valiokunnan kannanotosta siihen, että lähiomaisen käsitteen rajauksen tavoitteenahan oli juuri sen estäminen, että ketään ei painostettaisi luovuttamaan elimiä henkilölle, johon ei ole vahvaa tunnesidettä, ja etteivät ainakaan kaupalliset intressit astuisi kuvaan mukaan. Toisaalta keskustelussa valiokunnassa kävi ilmi, että etenkin jotkut valiokunnan jäsenet olivat huolestuneita siitä, rajataanko tässä liian tiukasti lähiomaisen käsite niin, että kenties sitten jonkun ystävän jalosydäminen munuaisenluovutus tai jonkin muun elimen luovutus kävisi tämän rajauksen vuoksi mahdottomaksi, ja sen vuoksi se jätettiin aika lailla ympäripyöreästi tähän lausuntoon mainituksi. Viime kädessä Terveydenhuollon oikeusturvakeskus sen sitten harkitsee, mikä varmasti on aivan viisas linja.

Ed. Huotarille totean sen verran, kun hän epäili, että tämä saattaisi olla herättämässä uutta aborttikeskustelua, ettei 6 §:n ehdotuksessani eikä keskustan ehdotuksessa sinänsä aborttia rajoiteta eikä tämän keskustelun tarvitse välttämättä liittyä siihen, miten suhtaudutaan aborttiin, vaikka puheenvuorossani toinkin toisena argumenttina myös tämän näkökulman esiin.

Mutta se, mikä on tullut asiantuntijalausunnoissa pääasiallisena perusteena esille, on ollut nimenomaan väärinkäytösmahdollisuudet, se että hankkiudutaan raskaaksi, jotta saataisiin elimiä sairaalle lähiomaiselle. Tähänhän viittasi muun muassa dosentti Jorma Toppari Turun yliopistosta. Hän oli sitä mieltä, että Terveydenhuollon oikeusturvakeskus ei näiden pykälien nojalla voi tällaista toimintaa, mahdollisia väärinkäytöksiä, estää tai hallita, ellei sitä säädellä ja rajata.

Sinänsä pitäisin ihan tervetulleena aborttikeskustelua.

Yleiskeskustelu päättyy.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

4) Hallituksen esitys laiksi rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 185/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 11/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 11. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

5) Hallituksen esitys laeiksi maatalouden tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja maatalouden taloudellisesta tutkimuslaitoksesta annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 115/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 13/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 13. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Katri Komi /kesk:** Arvoisa puhemies! Mietinnössämme todetaan, että säästöjen ja synergiaetujen saamiseksi laitosten pääyksiköiden fyysinen yhdistäminen Jokioisille tulee toteuttaa tulevaisuudessa. Toivon kuitenkin, ettei tätä oteta sillä tavalla konkreettisesti, etteikö muiden maakuntien tutkimusasemien tarpeita esimerkiksi taloustutkijoitten saamiseksi oteta huomioon. Ongelmaksi saattaa tosin tulla taloustutkijoiden rekrytointi. Tärkeintähän on tietysti se, että tutkijoiden välinen yhteistyö pelaa ja synergiaetuja saadaan, vaikka nyt jo esimerkiksi luonnonvarayksikkö on tehnyt paljon MTTL:n kanssa yhteistyötä. Toivon myös, ettei MTT lähde suoraviivaisesti tutkimusasemia lakkauttamalla hakemaan säästöjä ja sitä kautta hankkimaan lisäresursseja talous- ja teknologiatutkimukseen, joiden edistäminen oli laitosten yhdistämisen ainakin yksi virallinen pääsyy.

Hallituksen esityksen saatuani totesin, että siinä käytännössä luvataan, että tutkimuksen taso tulee entisestään parantumaan ja myös taloudellinen näkökulma tulee paremmin esiin kaikessa tutkimuksessa. Toivotaan, että näin käy.

Arvoisa puhemies! On myös mielestäni tärkeätä, että yhteistyö Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan kanssa on toimivaa. Tätä vasten on luontevaa, että tutkimuskeskuksen johtokunnan puheenjohtaja tulee tuosta tiedekunnasta.

Lain yhteydessä nostettiin esille varsin voimakkaasti MTTL:n taholta lain valmistelun menettelytapa. Heidän mielestään asian valmistelu ei noudattanut asianosaisille tiedottamisen ja asianosaisten kuulemisen osalta hyvää hallintotapaa. Myös valmistelutyöryhmän kokoonpanossa oli moittimista. Toivon, että tällainen kritiikki otetaan ministeriössä tulevaisuudessa huomioon.

Tutkimuksen rahoituksen siirtyminen entistä enemmän pois budjettirahoituksesta on alkanut myös herättää jo hermostumista. Asiantuntijoiden mukaan budjettirahoituksen määrä ei voi laskea alle 50 prosenttiin tutkimustoiminnan siitä kärsimättä. Mielestäni tästä tulisi pitää myös huoli.

[2] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Eduskunta käsitteli vuoden 1997 valtiopäivillä lakia Maatalouden tutkimuskeskuksesta. Silloin täällä salissa käytiin varsin perusteellinen keskustelu siitä, minkälaiset yhteiskunnan odotukset ovat maataloustutkimuksen suhteen, sekä biologisen että taloudellisen ja teknisen tutkimuksen suhteen, olosuhteissa, joissa olemme itse käytännön tasolla osa Euroopan unionin yhteistä maatalouspolitiikkaa ja sisämarkkinoita. Silloin viitoitettiin jo tietä, tosin vähän epävarmoin askelin, siihen, millä tavalla toisaalta soveltava tutkimus ja toisaalta yliopistossa annettava koulutus ja opetus koordinoitaisiin mahdollisimman hyvin yhteen. Nimittäin yliopisto-opetukseenhan aina kytkeytyy aktiivinen tutkimustyö. Yli-

opiston opetus ei voi menestyä ilman aktiivista tutkimustyötä.

Tänne eteentulon syy on juuri siinä, että koordinaatiohomma ei onnistunut. Edellisellä kerralla, kolme vuotta sitten, tehtiin eräällä tavalla ehdollinen perustelulausuma, jossa todettiin, että mikäli mahdollista, yliopiston edustus pitäisi olla Maatalouden tutkimuskeskuksen johtokunnassa. Tämä tapahtui eräänlaisen poliittisen debatin tuloksena, jos nyt voi sanoa näin. Se tyydytti muka kaikkia, mutta se ei johtanut yhtään mihinkään. Mitään tällaista ei tapahtunut. Nyt tänä aikana, joka on eletty, kolme vuotta, on tutkittu, onko se malli, minkä silloinen ministeri ja nykyinen ministeri, sama henkilö, valitsi, onko se ollut oikea ja tehokas vai ei. Vastaus on ollut, että se perimmäinen tavoite, että olisi hyvin selvä koordinaatio korkeimman maatalousopetuksen ja siihen liittyvän tutkimuksen ja toisaalta Maatalouden tutkimuskeskuksen ja Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen kesken, ei ole toivotulla tavalla toteutunut.

Nyt kun tuli ajankohtaiseksi fuusioida Maatalouden taloudellinen tutkimuslaitos osaksi Maatalouden tutkimuskeskusta, tässä yhteydessä voitiin palata varsin lyhyen ajan kuluttua ja kokemusten rikastuttamana tähän tilanteeseen. Tämän lähestymisen ydin on siinä, mistä tulevat ne tutkijat, jotka toimivat tällaisessa Maatalouden tutkimuskeskuksessa, siis akateemiset tutkijat. No, ne tulevat tietysti yliopistosta, ei tutkimuskeskus itse peruskouluta ja jatkokouluta näitä tutkijoita. He tulevat siis nimenomaan yliopistosta. Opinnäytteitten tekeminen on itse asiassa juuri tutkimustyötä, siis sitä työtä juuri tällä alalla, mitä varten se tutkimuskeskuskin on olemassa. Tästä seuraa automaattisesti se, että kun on vähän resursseja ja reaaliarvoltaan väheneviä resursseja, on hyvin välttämätöntä, että tapahtuu selväpiirteinen koordinaatio näiden kahden instituution välillä, instituutioiden, joiden toimintakentät, niin kuin mietinnössä todetaan, menevät sataprosenttisesti päällekkäin.

Kun tämä kokeilu, että bisnettipuolelta on johtokunnan puheenjohtaja, ei ole tuottanut mitään muuta tulosta kuin ehkä jonkin verran rahaa tämän alan tutkimukseen, nyt on kerta kaikkiaan paikallaan, että uuden tutkimuskeskuksen, jossa taloudellinen tutkimus on osa sitä instituutiota — niin kuin tämä idea koko lainmuutoksessa on — sen uuden tutkimuskeskuksen johtokunnan puheenjohtaja tulee Helsingin yliopiston maatalous-metsätieteellisestä tiedekunnasta ja tietysti sen maatalousopetuksen puolelta. Tällä tavalla voidaan päästä siihen tulokseen, että voidaan odottaa konkreettista koordinaatiota, tehokkuutta, päällekkäisyyksien poistamista ja oikeaa tutkimusyhteisön mielipiteenmuodostusta ja tutkimuksen sisäistä keskustelua, joka aina on suorastaan välttämättömyys.

Arvoisa puhemies! Tähän keskusteluun liittyvät sijaintiasiat siltä osin kuin ne liittyvät taloustutkimuspuoleen. Asiantuntijakuulemisessa esitettiin, että tällä puolella tulisi tehdä sellainen liikku, että tämä tutkimusyksikkö siirretään Viikin yhteyteen. Me päädyimme kuitenkin siihen tulokseen, että olisi parempi, että se olisi Jokioisissa muun tutkimuksen kanssa samassa yhteisössä. Sillä tavalla lisättäisiin tätä, sanoisinko nyt, akateemista tutkijakriittistä massaa niin, että päästään vielä parempiin tuloksiin kuin tähän mennessä on päästy.

Arvoisa puhemies! Kun tämä sama asia käsitellään täällä nyt vajaan kolmen vuoden väliajoin uudestaan, niin ehkä oli ihan hyvä sattuma, että tämä fuusio tuli juuri tähän paikkaan ja tällä tavalla voidaan ikään kuin ohjeistaa kehitystä oikeaan suuntaan, kun se edellinen kokeilu nyt meni osittain niin kuin pielekseen.

[3] **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Ed. Pulliaisen puheenvuoron ei niinkään provosoimana kuin innostamana: Hän sanoi, että meikäläinen maatalouspolitiikka on osa eurooppalaista maatalouspolitiikkaa. Hän kaipasi koordinaatiota, jos oikein ymmärsin. Sitten hän sanoi, että tutkimusjohtajan, joka tietysti viime kädessä vastaa koordinaatiosta, tulisi tulla Helsingin yliopistosta. (Ed. Pulliainen: Johtokunnan puheenjohtajan!) — Johtokunnan puheenjohtajan.

Esitän kysymyksen, joka ei sisällä mielipidettä, onpahan vain kysymys. Jotta tämä koordinaatio yhteydessä eurooppalaiseen maatalouspolitiikkaan toimisi, entäpä jos tutkimusjohto tulisikin jostakin muusta kuin Helsingin yliopistosta? Entäpä jos se tulisi jostain tyystin muun maan yliopistosta tai muun maan maatalous ympäristöstä kuin suomalaisesta maatalousympäristöstä? Tämä on, kuten sanoin, vain kysymys, ei kannanotto tähän asiaan, mutta voi olla, että maatalouden puolella, jos jossakin, elämme ehkä enemmän sellaisten ennakkokäsitysten, ennakkoluulojen ja vähän myöskin kansallisten traumojen varassa, jotka saattaisivat helpottua, jos

myöskin kansallisesti tutkimuspohja olisi vähän laveampi kuin vain kansallinen.

[4] **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa puhemies! Lähtökohdiltaan tätä yhdistämistä voi pitää tietysti hyväksyttävänä niiden tavoitteiden valossa, jotka tässä lakiesityksessä ja nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on esitetty. Niin kuin perusteluista ilmenee, myöskin perusteluna on kansainvälinen arviointi, jossa on nimenomaan todettu puutteita taloustutkimuksen ja biologisen tutkimuksen integroitumisessa.

Kiinnittäisin ennen kaikkea huomiota erääseen asiaan sen ohella, että voi todeta, että myöskin tavoitteet, joita tässä esitetään, ovat ainakin, voi sanoa, kielellisesti hyvin nykyaikaisia ja nykyaikaiseen ympäristöpolitiikkaan liittyviä. Mutta aina on se huoli, että silloin kun keskitetään, maatalousalan tutkimusyksiköt eri puolilla maata saattaisivat joutua kärsimään. Toivotaan, että näin ei käy, vaan että päinvastoin yhdistäminen vapauttaa resursseja niin, että alueellinen työnjako, joka nytkin eri tutkimusyksikköjen välillä on, voisi jatkua tulevaisuudessakin ja että tämä hyödyttäisi koko maata, koska olosuhteet maataloudessakin ovat eri puolilla maata hyvin erilaisia.

[5] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin jälkimmäiseen asiaan tutkimusyksiköistä: Juuri täsmälleen näinhän se on. Näitten kenttäyksiköitten pitää olla vahvoja. Se on aivan totta.

Siinä tavallaan on vastaus myöskin ed. Kekkoselle hänen äskeiseen visiointiinsa nimenomaan siinä katsannossa, että Suomi on maapallon pohjoisin maatalousmaa, aivan suvereenisti. Laajimmillaan Ruotsin maataloudesta meidän leveyspiireillämme oli 19 prosenttia, joka on vähän, ja nyt ei ole enää mitään käytännöllisesti katsoen. Toisin sanoen tässä on vastaus ed. Kekkoselle.

Me olemme niin uniikki näitten olosuhteitten puolelta, ja niin kuin ed. Manninen sanoi, myöskin alueellisesti, maan sisällä, olot ovat niin erilaiset, että juuri niin pitää ajatella, kuin ed. Manninen äsken juuri ajatteli.

Kansainvälisyyshän tulee esiin sitten evaluoinneissa, joita on nyt juuri tehty, niin kuin tässä on viitattu jo. Se on aivan oikein, ja se on puhtaasti kansainvälistä puuheloa se.

[6] **Juha Korkeaoja /kesk:** Herra puhemies! Kun maatalous on ollut ja on edelleenkin melkoisessa murroksessa ja suurien haasteitten edessä, juuri tällaisessa tilanteessa tutkimuksen panosta erityisen voimakkaasti tarvitaan ja tarvittaisiin enemmänkin kuin tällä hetkellä on mahdollista saada. Tästä näkökulmasta voimavarojen keskittäminen ja taloudellisen ja muun tutkimuksen integroiminen on nähtävä erittäin hyödyllisenä ja tärkeänä toimenpiteenä.

Yhdyn siihen näkökulmaan kansainvälisestä roolista, johon ed. Pulliainen kiinnitti huomiota, että tieteen tasoa arvioidaan kansainvälisessä evaluoinnissa. Mutta maataloustutkimuksemme on monessa suhteessa sellaisten haasteitten edessä, jotka ovat perin kotimaisia ja tuntemattomia muissa maissa, niin että tämä vaatii kyllä jotakin. Me emme oikeastaan monellakaan alueella voi hyödyntää muualla tehtyä tutkimusta. Tarvitsemme omaa.

Yksi haaste kuitenkin on mielestäni sellainen, jota tämäkään toimenpide, jota tässä nyt toteutetaan, ei täytä. Se on tieteiden välisen tutkimuksen lisäämistarve. Tarvittaisiin lääketieteellistä, mikrobiologista ja maataloustieteellistä tutkimusta ja ehkä vielä vähän erilaista elintarviketeknologiaa, geeniteknologiaa ym., poikkitieteellistä tutkimusta muun muassa funktionaalisten elintarvikkeiden tutkimustoiminnan vauhdittamiseksi.

Ed. Johannes Koskinen merkitään läsnä olevaksi.

---

[7] **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa puhemies! Oli hyvin mieluisaa kuulla, että ed. Pulliainen näki asian samalla tavalla kuin minäkin, että alueellisten yksiköiden pitää olla riittävän vahvoja. Haluan tässä esimerkkinä todeta Rovaniemen maalaiskunnassa olevan Apukan tutkimusaseman, jolla on mahdollisuuksia edelleenkin kehittyä myöskin Kalottialueella sillä tavoin, että yhteistyö, jota on ollut jo esimerkiksi Murmanskin alueen kanssa, paranee jatkossa, samoin kuin on myöskin Ruotsin kanssa ollut yhteistyötä. Mutta Ruotsissa on kieltämättä, niin kuin ed. Pulliainen totesi, maatalous keskittynyt pääosin paljon etelämpään kuin koko Suomessa. Tässä mielessä tilanne on hiukan toinen. Mutta jonkin verran kui-

tenkin pohjoista yhteistyötä on voitu harrastaa vastaavien instanssien ja yhteistyötahojen kesken. Toivoisi, että tämmöisen, jos voi sanoa, arktisen maatalouden tutkimukseen Suomen sisällä voisi Apukka kortensa kekoon kantaa tulevaisuudessakin.

[8] **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Kysymykseen, jonka esitin äsken, olen saanut perin tyhjentävät vastaukset useammaltakin taholta. Mutta kun kyselylinjalle olen siirtynyt, niin edelleenkin perään kansainvälistä tutkimusta myöskin Suomeen ja organisaatiota, joka olisi lähemmin tekemisissä kansainvälisen maatalouspolitiikan kanssa. Jos otamme ajankohtaisista ajankohtaisimman asian, hullunlehmäntaudin, voisiko tällaisesta lainsäädännöstä, jota me nyt olemme tekemässä, löytyä mitään vastausta siihen problematiikkaan, jonka tämä hullunlehmäntauti on tuonut mukanansa, kun oletan, että tämä ei nyt jää viimeiseksi tällä saralla, vaan laajemminkin tässä on kysymys myös viljataudeista, ylipäätänsä sellaisista asioista, jotka maatalouteen terveysmielessäkin liittyvät? Voitaisiinko kuvitella, että tätä linjaa, josta tässä esityksessä puhutaan, lavennettaisiin kansainväliseen suuntaan sillä tavalla, että sieltä löytyisi vastauksia muun muassa niihin ongelmiin, joita hullunlehmäntauti on mukanansa tuonut näinä päivinä?

[9] **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Siihen vastaus tuli eduskunnasta viime viikolla. Lainsäädäntö käsiteltiin muistaakseni viime viikolla ja se koski Elintarvikevirastoa ja -tutkimuslaitosta. Siihen taas liittyy se, että me tietysti hartaasti toivomme, että Euroopan unionin elintarvikelaitos tulisi Suomeen. Senhän piti olla 20 ja 21 päivänä marraskuuta eli viime viikolla maatalousneuvostossa käsittelyssä, mutta juuri ed. Kekkosen mainitseman hullunlehmäntaudin akuutin tilanteen johdosta käsittely nyt siirtyi maatalousneuvostossa seuraavaan, joulukuun, kokoukseen. Mutta juuri näistä asioistahan tässä on kysymys.

[10] **Juha Korkeaoja /kesk:** Herra puhemies! Vielä lyhyesti kysymykseen kansainvälisyydestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä: Kyllä tieteelliseen tutkimukseen tänä päivänä liittyy aivan oleellisena osana kansainvälinen yhteistyö, ja myös maataloustieteellinen tutkimus on kansainvälisesti hyvin voimakkaasti verkottunut ja tutkijat ovat tiiviissä yhteydessä muiden maiden vastaaviin tutkimuslaitoksiin ja yliopistoihin. Toki tietysti Suomen tutkimustoiminnan ohjauksen on kannustettava ja pyrittävä edistämään omalta osaltaan kansainvälisiä yhteyksiä.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

6) Hallituksen esitys laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 152/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 30/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

7) Hallituksen esitys laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 156/2000 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 31/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 31.

Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotus yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajain työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottaminen eräissä päivärahoissa tarkoittaa sitä, että kun työttömyyspäivärahaa, sairauspäivärahaa tai äitiyspäivärahaa määritellään, siitä vähennetään tietty summa, ja se on tällä kertaa 5 prosenttia. Tämä on ollut säästölaki, joka on tehty 90-luvun alkupuolella. Olenkin ihmetellyt, miksi tällainen säästölaki on yhä vielä ollut voimassa. Tuporatkaisussa viime viikolla tuli ratkaistuksi se, että tämä poistuu, mutta vielä ensi vuoden ajan vähennys tulee olemaan voimassa. Tämä on ollut joka vuosi säädettävä väliaikainen lainsäädäntö.

Nyt on olemassa kolmikantainen työryhmä, joka tekee selvitystyötä, ja toivomme, että kun tuporatkaisukin saatiin aikaan ja siinä yhteydessä tähänkin lakiin liittyvä parannus, niin tätä väliaikaista lainsäädäntöä ei tarvittaisi. En tiedä tarkalleen tupon sisältöä, sisältyykö siihen myös sairauspäivärahoihin korotuksia tältä osin tai tavoitellaanko työttömyysturvan korotusta ollenkaan tätä kautta. Mielestäni sen pitäisi tapahtua juuri tämän lainsäädännön kautta, koska tämä on säästölaki ja 5 prosenttia, joka päivärahan määrittelyssä on vähennetty, ei perustu mihinkään logiikkaan tällä hetkellä. Aikaisemmin voitiin laskea, että se oli työeläkevakuutusmaksun ja työttömyysvakuutusmaksun yhteissumma tai osa siitä. Viime aikoina, kun esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksua on alennettu, tätä 5 prosentin osuutta ei kuitenkaan ole alennettu.

Tässä yhteydessä valiokunta otti kantaa myös siihen, että mikäli muitten päivärahojen vähennyksissä ei päästä ratkaisuun, niin edes äitiyspäivärahan määrittämisessä leikkausta ei tehtäisi. Tämä on perusteltua niin sosiaalipoliittisista kuin väestöpoliittisistakin syistä. Tuntuu aika kohtuuttomalta — varmaan tätäkin aikoinaan on perusteltu kannustamisella — eikä ainakaan äitiyspäivärahassa mistään kannustamisesta tällä tavalla voi missään nimessä puhua.

Täytyy vielä ensi vuosi kestää leikkausta, mutta sen jälkeen toivottavasti päästään parempaan ratkaisuun.

[2] **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Puhemies! Työttömyys pienentää aina tuloja, ja näin on myös ansiosidonnaisella päivärahalla olevien osalta. Siksi kaikki parannukset ja leikkausten poistamiset saavat lämpimän kannatukseni.

On kuitenkin kiinnitettävä eduskunnassa huomiota siihen, että peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella olevat ovat jäämässä täydellisiksi väliinputoajiksi. Näin tupopöydässä, näin hallituksen kaikissa esityksissä. Peruspäivärahalla ja työmarkkinatuella oleville ei olla esittämässä minkäänlaista korotusta, ei nyt eikä jatkossa. Heille ei ole tulossa myöskään verohelpotusta, ei mitään. Peruspäiväraha tai työmarkkinatuki maksimissaan on 123 markkaa päivältä. Sillä ei elä. Tähän asiaan pitää saada nyt korjaus.

Eihän voi olla niin, että tämä huono-osaisin porukka jää mopen osalle. Ei voi olla niin. Kyllä jokin solidaarisuus täytyy löytää. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä eilen nosti kissaa pöydälle ja ilmoitti, että me lähdemme tässä asiassa nyt tosissamme liikkeelle. Tässä on keinonsa, joko tasokorotus tai verohelpotus tai molemmat; varmasti peruspäivärahalla olevalle ovat molemmatkin tarpeen. Kyllä nyt eduskunnan pitää ottaa tässä asennetta, kun ei tuposolidaarisuutta löydy eikä löydy hallitukselta tahtoa asioiden korjaamiseen. Tässä on suuri vääryys. Se on vääryys.

[3] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! On totta, aivan niin kuin ed. Tennilä sanoi, että tuloerot ovat kasvaneet. Ne ovat kasvaneet siitä syystä, että muut tulot ovat kasvaneet ja niiden verotusta on alennettu, mutta pienimpiin työttömyyspäivärahoihin, työmarkkinatukeen ja peruspäivärahaan, ei ole tullut kuin vaivaiset indeksikorotukset silloin, kun niitä on raaskittu antaa 90-luvun aikana.

Kun ed. Tennilä sanoi, että pienimpiin päivärahoihin ei tule minkäänlaista korotusta, niin se ei ihan kokonaan pidä paikkansa, koska indeksikorotukset tulevat. Mutta täytyy muistaa myös se, että indeksikorotus on vain kustannusten nousun korvausta. Siinä suhteessa myös asumiskustannukset ovat nousseet näillä henkilöillä. Pitää muistaa edellisen hallituksen huono ratkaisu, jossa toimeentulotukeen tuli asumistuen omavastuu eli asumisen omavastuu 7 prosenttia, joka on kyllä pienentänyt kaikista heikoimmassa asemassa olevien työttömien tilannetta.

Muistutan, että tässä lainsäädännössä, jota nyt käsitellään, puhutaan ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta. Mutta on aivan oikein, että samalla muistutetaan pienimpien päivärahojen merkityksestä.

4 **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Herra puhemies! Juuri näin, minä haluan muistuttaa nimenomaan tässä yhteydessä, kun on tuporatkaisussa suuntauduttu siihen, että nämä sentään hieman paremmassa asemassa olevat työttömät — eivät hyvässä asemassa hekään eli ansiosidonnaista päivärahaa saavat — saavat jonkinlaisen korjauksen. Tässä paikassahan pitää nyt ottaa esille se, että se suurin vääryys on siinä, että huono-osaisin työtön, se peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella oleva, ei saa sitä tasokorotusta. Indeksikorotus on tietysti lain mukainen ja kuuluu kaikille, jotka indeksisuojan piirissä ovat.

Eduskunnan tähän pitää nyt kiinnittää huomiota. Ei tämä voi näin jatkua. Eilen sosialidemokraattinen puolue on julistanut köyhyyden vastaisen taistelun. Me olemme sillä kannalla. Toivon mukaan tähän tulee semmoinen yleinen kanta, että nyt ruvetaan jollekin eikä vaan katsella päältä, kun tuloerot kasvavat. Pitää nähdä myös eriytyneinä nämä tuloerojen kasvut. Ihan pienituloisten osaltakin näkyy selvästi, että sielläkin on vielä niitä, jotka jäävät kokonaan vaille minkäänlaista tulolisäystä, eli juuri tämä huono-osaisin porukka.

Tässä on kaksi keinoa. Välittömästi voidaan tehdä ratkaisu jo tämän syksyn aikana siitä, että ansiotulovähennys palautetaan myös työttömille. Silloin se helpottaa myös peruspäivärahalla ja työmarkkinatuella olevien asemaa. Tai sitten tasokorotus tehdään nyt. Tässä ovat nämä kaksi vaihtoehtoa. Molempiakin voidaan käyttää, mutta jotakin pitää tehdä.

5 **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Havaitsin tämän päivän otsikoinnista jotain sellaista, että sosialidemokraattinen puolue olisi aktivoitumassa jakopolitiikkaan. Se hiukan hätkähdytti, kun olin kyseisessä tilaisuudessa itsekin läsnä. Hyvin voimakkaasti korostettiin tulonjakopolitiikkaa. Minusta jakopolitiikalla ja tulonjakopolitiikalla on selvä ero.

Se, mitä ed. Tennilä edellä sanoi, oli pelkkää asiaa. Mutta en kyllä syyllistäisi myöskään tupopöytää tässä asiassa. Totta kai tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa operoidaan ensisijaisesti — uskoisin, että kaikki ovat samaa mieltä — niiden suhteen, jotka ovat tekemässä tuloratkaisuja, siis sellaisia tuloratkaisuja, jotka koskevat palkkatyötä.

Mutta mitä tulee kaikkein huonoimmassa asemassa oleviin ihmisiin, siis niihin, joista sekä ed. Huotari että ed. Tennilä aivan oikein ja painokkaasti puhuivat, niin totta kai se on tämän talon asioita. Pidän kyllä aika selvänä, että näihin asioihin tämä talo tulee, kun seuraavaa budjettia rakennetaan, kiinnittämään entistä tarkempaa huomiota.

6 **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa puhemies! On selvää, että 5 prosenttiakin, niin kuin näemme tuolta, vaikuttaa useita satoja miljoonia sekä sairauspäivärahassa, äitiyspäivärahassa että monissa muissa asioissa, jonka vuoksi on tarpeen poistaa tämä säästölaki, joka silloin, kun siirryttiin siihen järjestelmään, että työntekijöille määrättiin näitä eläkevakuutusmaksuja, otettiin käyttöön.

Poistoa puoltaa myöskin toinen peruste, joka on se, että näiden ansiosidonnaisten tasokin on oleellisesti laskenut sen takia, että kun työntekijät ovat olleet alempipalkkaisissa töissä, osapäivätöissä, niin tämän järjestelmän mukaan heidän ansiopäivärahansa on alentunut ja hyvin suuri osa heistä on tippunut työmarkkinatuelle. Loppujen lopuksi monissa kunnissa, Posion kunnassa 70—80 prosenttia, lienee jo tällä työmarkkinatuella. Kun ajatellaan sitä tilannetta, niin on todella tarpeen, että heidän asemaansa kiinnitetään huomiota.

Silloin, kun etuuksia parannetaan ja yhteiskunnalla on siihen varaa, niin kyllä ensisijaisesti pitäisi lähteä sieltä kaikkein pienituloisimmista ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevista. Mutta luulen ja uskon, että meillä on kyllä varaa tämäkin asia korjata, mikä nyt toivottavasti 2002 alusta korjaantuu.

7 **Esko-Juhani Tennilä /vas:** Herra puhemies! Ettei tule minkäänlaista väärinkäsitystä, minä pidän hyvänä saavutuksena ammattiyhdistysliikkeeltä sitä, että tämä säästölain jäänne saatiin nurin. Se oli ihan oikein tehty, ja asenne oli riittävän tiukka. Ansiosidonnaisella päivärahallakin olevien osalta päivärahat ovat sittenkin pieniä hyvin hyvin monilla. On suuri väärinkäsitys yleensä, että rahaa vedetään oikein rohmuamal-

la, kun ollaan työttöminä ja saadaan kassasta rahaa. Eihän se niin ole. Mutta pitää nähdä tämä toinen puoli.

Sitten on kysymys tietysti solidaarisuudesta. Kyllä minä tietysti näen ay-liikkeen roolin aika laajana. Minusta ay-liikkeen pitää puolustaa kaikkien jäsentensä — sanoisin: vähän laajemminkin työntekijöiden — etua. Tässä mielessä tietysti odotan myös ay-liikkeeltä tukea silloin, kun puhutaan peruspäivärahansaajista. Monet heistä ovat ay-liikkeen jäseniä. He ovat vain olleet niin pitkään työttöminä, että kassapäivät ovat loppuneet.

Nyt on sitten eduskunnalla pallo. Hallitus ei ole esittämässä mitään. Eduskunnasta pitää tulla selviä kantoja, joilla huono-osaisin työttömien joukko saa jotakin.

8 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen mainitsi, että tupopöydässä ensisijaisesti käsitellään tulopolitiikkaan ja palkkoihin liittyviä asioita, mutta muistanpa sellaisenkin ajan, kun siellä käsiteltiin myös muita asioita, laajemmin sosiaalipolitiikkaa. Toivoisin, että päädyttäisiin siihen, että yhteiskunnallisia parannuksia kaiken kaikkiaan, erityisesti työmarkkinoihin liittyviä parannuksia, sitä kautta myös pystyisi tulemaan, että työmarkkinajärjestöt myös osaltaan kantaisivat laajempaa vastuuta kuin tänä päivänä on tapahtunut. Ikävä kyllä, odotin hieman, että sieltä olisi tullut edes lausunto tai että hallitus olisi vastaantulossaan huomioinut myös kaikkein heikoimmassa asemassa olevat työttömät, jotka eivät kuulu ansiotulovähennyksen piiriin, niin kuin työssä olevat kuuluvat.

9 **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! 1970-luvulla todella oli niin, että tulopolitiikan alueeseen kuuluivat myöskin sosiaalipoliittiset muutokset ja juuri ne asiat, jotka tänä päivänä ovat keskustelun kohteina olleet 15 viime minuutin aikana. Silloin arvosteltiin erittäin rajusti sitä, että näin astuttiin eduskunnan varpaille niin paljon kuin jaksettiin.

Olen sitä mieltä, että kun valta palautettiin eduskunnalle, se merkitsi myös vastuun siirtoa tänne näin, ja olen ed. Tennilän ja ed. Huotarin kanssa täsmälleen samaa mieltä, että se pitää hoitaa tässä ja nyt ja se on eduskunnan velvollisuus. Nyt, vielä niin kauan kuin tätä runsaudensarven kautta kestää, nämä rakenteelliset paikkaukset pitää tehdä. Sitten se on jo kohta aika vaikeaa.

10 **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Ihan tähän jatkoksi ed. Huotarille: Minäkin muistan sen ajan, kun tulopoliittisessa pöydässä oli kaikki mahdollinen, enkä malta olla muistelematta yhtä pikku yksityiskohtaa. Kun varsinaisessa leipätyössäni seurasin tätä prosessia tässä talossa, muistan sen, kun tuossa käytävällä tuli vastaan hengästyneenä SKDL:ään kuulunut kansanedustaja, erään valiokunnan puheenjohtaja, joka takertui toimittajan hihaani ja sanoi, että "kuule, Antero, kertoisitko, mitä täällä tapahtuu, kun on niin paljon mustia autoja talon ympärillä".

Minusta se oli kammottava kuva vallanjaosta Suomessa. Se oli sitä, mihin ed. Pulliainen äskettäin viittasi. Siis tehtiin tuloratkaisuja, joissa säädettiin samalla lakeja, jotka tuotiin tänne valmiina, niin että jopa valiokunnan puheenjohtajataso takertui ohi kulkevan toimittajan hihaan kysyäkseen, mitä täällä tapahtuu. En kaipaa sitä aikaa. Minusta täytyy olla selvä jako siinä, mikä kuuluu tupopöytään ja mikä kuuluu tänne. Se asia, mistä me juuri nyt keskustelemme, herra puhemies, kuuluu tänne. Tässä olen ihan samaa mieltä sekä ed. Huotarin että ed. Tennilän kanssa.

11 **Erkki Kanerva /sd:** Arvoisa puhemies! Samalla kun vahvistan sitä käsitystä, että tämä ratkaisu näissä olosuhteissa kuuluu tänne, ja sitä, että jos sitä hyvän suhdanteen loppusuoralla ei tehdä, se jää meiltä, meidän ikäluokaltamme, tekemättä, puuttuisin ed. Tennilän puheenvuoron jälkeen ed. Kekkosen esille ottamaan semantiikkaan tulonjakopolitiikka ja jakopolitiikka. Minusta se on terminologinen kysymys, jolla on toisarvoinen asema tässä asiassa. Nimittäin jonkinlaista jakopolitiikkaa ovat ne miljardien veronalennuksetkin, joista jo on olevinaan päätökset.

12 **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! On totta, että tässä talossa nämä ratkaisut, siis tarkoitan nimenomaan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea, pitää tehdä. Nyt tässä laissa, mitä käsitellään, on kyse ansiosidonnaisesta turvasta. Siinä mielessä on aivan oikein, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan rahoitus on selkeytetty niin, että vain peruspäivärahan osuuden valtio maksaa ja ansiosidonnainen osuus rahoitetaan parttien toimesta.

Täytyy myös todeta se, että kun tässä talossa on poliittisen oikeiston vahvistuttua käyty kes-

kustelua ja väännetty, olipa hallituspohja minkälainen tahansa, kyllä kaikkein pienituloisimpien asiat ovat olleet hyvin vaikeita hoitaa. Erityisesti kokoomuksessa ei ole minkäänlaista tahtoa ollut moneen vuoteen hoitaa työmarkkinatukiasiaa esimerkiksi. Onneksi nyt kuitenkin saadaan indeksikorotukset. Oli vuosia, jolloin indeksikorotuksesta ei saanut edes puhua tässä talossa; olen kuullut erään ministerin näin sanovan.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotuksen sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyy.

8) Hallituksen esitys merimiesten palkkaturvalaiksi ja laiksi konkurssisäännön 31 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys HE 175/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 9/2000 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö n:o 9. Ensin käydään asiasta yleiskeskustelu ja sen jälkeen otetaan lakiehdotukset yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

[1] **Antero Kekkonen /sd:** Herra puhemies! Tässähän on kysymys merimiesten palkkaturvasta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi merimiesten palkkaturvalaki, joka korvaisi nykyisen merimiesten palkkaturvalain. Tärkein, oikeastaan tärkein, sisällöllinen muutos tässä on palkkaturvan väärinkäytösten estäminen. Toki siihen kuuluvat myös valtion asianosaisasema ja myös valtion palkkaturvasaatavan vanhentumisen estävä seikka.

Miksi pyysin puheenvuoron, herra puhemies, on se, että kaiken kaikkiaan tämä esitys on palkkaturvan virtaviivaistamisesitys. Muutoksena tämä ei ole järin suuri, mutta kun merimiehiä nykyisin on niin kovin vähän, niin heidän asiansa tuppaa valitettavasti unohtumaan monessakin yhteydessä myös tässä talossa.

Kun tiedämme, minkälaisten myllerrysten kourissa merimiesammatti tällä hetkellä on, ulosliputtaminen tärkeimpänä seikkana siellä, niin voisi toivoa, että tämä pienen pieni virtaviivaistaminen, mikä tässä nyt on tapahtunut, voisi olla jonkinlainen vastaus niihin pulmiin, mitkä edessä ovat. Jos haluaisi vähän pateettinen olla, niin tämä voisi olla myös jonkinlainen valtiovallan pienen pieni apu, kädenojennus merimiehille, jotka ovat historiansa vaikeimmassa tilanteessa tällä hetkellä. Tässä mielessä oli perin mukavaa, että valiokunta on pitänyt tätä muutosta tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja on pystynyt yksimieliseen päätökseen.

[2] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Valiokunnan oli helppo päätyä yksimieliseen ratkaisuun tässä, koska kaikki asiantuntijat, siis sekä merimiehet että myös työnantajapuoli, olivat tässä asiassa harvinaisen yksimielisiä. Totta kai, kun valtion osuutta lisättiin, niin helpompi näin on tehdä.

Mutta ed. Kekkonen oli aivan oikeassa siinä, että merimiesten asema Suomessa on tietenkin heikentynyt sitä kautta, kun ammattikunta on vähentynyt. Laivojen ulosliputus merillä on aika iso asia myös laivojen turvallisuuden kannalta. Toivoisimme, että suomalaisia merimiehiä siellä yhä edelleen nähtäisiin, koska uskomme varmasti kaikki, että se lisää myös turvallisuutta.

Yleiskeskustelu päättyy.

Yksityiskohtainen käsittely:

Lakiehdotusten sisältö hyväksytään keskustelutta mietinnön mukaisena.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyy.

9) Hallituksen esitys rautatiekuljetuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 81/2000 vp
Lakivaliokunnan mietintö LaVM 9/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevalla rautatiekuljetuslailla säädetään rautatieyrityksen vastuu matkustajien, tavaran ja matkatavaran rautatiekuljetuksista. Laki sinänsä on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen.

Yksi asia tässä kiinnittää huomion: Lakiehdotuksen mukaan rautatieyritys olisi velvollinen korvaamaan vahingon, joka aiheutuu matkustajalle junavuorojen viivästyksestä. Korvausvelvollisuutta kuitenkaan esityksen mukaan ei ole, mikäli matkustajan on kohtuudella voinut edellyttää varautuneen tuohon viivästykseen tai toisaalta jos rautatieyritys on ryhtynyt kaikkiin toimiin vahingon välttämiseksi.

Lakiehdotuksessa enimmäiskorvausvastuu on 30 000 markkaa. Vaikka valiokunta toteaa, että viivästyksistä johtuvat korvaukset rajoittuvat vain viivästyksen välittömiin vahinkoihin, tämä antaa kuitenkin mahdollisuuden, että erittäin paljon voi erilaisia vahingonkorvaushakemuksia ja -käsittelyjä tulla vireille, ja kun tiettävästi missään muualla tämän kaltaisia säännöksiä ei ole, ei ole vahingonkorvausvastuuta asetettu, tämä ehkä rautatieyrityksen kannalta meillä tuntuu kohtuuttomalta. Mutta kun asia on toisessa käsittelyssä, niin halusin tämän vain, herra puhemies, todeta.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi satovahinkojen korvaamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 86/2000 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 12/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 147/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 29/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 148/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 30/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Hallituksen esitys Teollisen yhteistyön rahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 170/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 31/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys HE 159/2000 vp
Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietintö TyVM 8/2000 vp

Toinen varapuhemies: Ensimmäisessä käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

[1] **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Tämä työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnassa ollut asia, työmarkkinatuen maksamisen jatkaminen matka-avustuksena työtä saaneelle tietyn ajan, on uusi työllisyyttä edistävä lainsäädäntö, mutta tähän liittyy muutamia vaikeita asioita perusoikeuksien kannalta. Käsittelyn yhteydessä selvisi myös se, että on monia sellaisia harkinnanvaraisia tukia työhallinnossa, joista ei ole muutoksenhakuoikeutta. Tämä puhutti valiokuntaa kovasti. Annoimmekin siitä lausunnon, että työministeriön täytyy nämä asiat selvittää ja pohtia, voidaanko muutoksenhakuun puuttua.

Tämä nousi keskusteluun sen vuoksi, että tässä lainsäädännössä mielestäni aika kummallisesti tehtiin sellainen ratkaisu, että jos henkilö on oikeutettu tähän avustukseen, työ ei saa alkaa ennen kuin päätös asiasta on voitu tehdä. Käytännössä voi syntyä sellaisia tilanteita, että henkilö saa torstaina tai perjantaina tiedon siitä, että työ alkaa maanantaina, ja päätöstä ei ehkä teknisesti ehditä tehdä ennen sitä päivää. Perustuslakivaliokuntakin tähän on puuttunut, mutta päädyimme kuitenkin muuttamaan vain yhtä pykälää ja hakemaan sitä kautta ratkaisua. Toivon nyt, että työministeriö huomioi tämän ja informoi työvoimatoimistoja niin, että asiakkaille tiedotetaan hyvissä ajoin, mitkä heidän oikeutensa ovat.

Kaiken kaikkiaan tämä on sisällöltään myönteinen laki.

Keskustelu päättyy.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyy.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Hallituksen esitys laiksi korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 113/2000 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 13/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

16) Hallituksen esitys laiksi julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetun lain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 163/2000 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 31/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi arpajaislain 3 §:n muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 182/2000 vp
Hallintovaliokunnan mietintö HaVM 18/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

18) Hallituksen esitys laiksi kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 169/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 33/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

19) Hallituksen esitys laiksi kiinnitysluottopankkilain muuttamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 173/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 34/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

20) Hallituksen esitys laiksi eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten soveltamisesta

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 174/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 35/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

21) Hallituksen esitys laiksi rajat ylittävästä kieltomenettelystä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Mietintöjen pöydällepano
Hallituksen esitys HE 178/2000 vp
Talousvaliokunnan mietintö TaVM 36/2000 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17.21.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen